

ДЕКЛАРАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПЛАТФОРМИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ЩОДО БАГАТОМОВНОСТІ (ECSPM) ПРО БАГАТОМОВНІСТЬ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

Незважаючи на те, що цей документ не є юридично зобов'язуючим, він декларує зобов'язання громадськості активно і конструктивно сприяти розвитку політики багатомовності у вищій освіті. Декларація відкрита для підписання тими, хто займається питаннями багатомовної грамотності та епістемології, мовного розмаїття та поваги до мовних прав, а саме: а) дослідницькими/академічними одиницями, організаціями, федераціями, асоціаціями (зі статусом юридичної особи або без нього); б) окремими фізичними особами, що є членами академічних одиниць та інших громадських організацій, які активно займаються питаннями мов у сфері освіти.

ПРЕАМБУЛА

Політика інтернаціоналізації, якою зацікавлена все більша кількість вищих навчальних закладів, а також національних та наднаціональних політичних агенцій, має на меті – принаймні, вони так вважають – підвищити якість вищої освіти у дедалі більш об'єднаному світі. У випадку ЄС політичні ініціативи з інтернаціоналізації спрямовані на досягнення більшої рівності між системами вищої освіти в контексті "Європейського простору вищої освіти", на сприяння транснаціональній співпраці, партнерство між вищими навчальними закладами та співпрацю між державами-членами ЄС з метою досягнення успіху у створенні "інклюзивних національних систем освіти і навчання". Однак інтернаціоналізація все частіше призводить до використання англійської мови як "lingua academica", до переходу на англійську мову в неангломовних університетах (EMI – English Medium Instruction) та "англізації" вищої освіти. Незважаючи на дедалі більше доказів, що підтверджують недоліки використання виключно англійської мови у викладанні, наукових дослідженнях, академічних публікаціях та нетворкінгу, вона знаходить все більшу підтримку з боку органів влади та децидентів, які вважають, що англійська мова є засобом для економічного розвитку, модернізації та глобальної комунікації. Однак використання англійської мови за рахунок офіційної/державної мови (мов), а також за рахунок регіональних мов або мов меншин може призвести до занедбання певної сфери та відмови від мовних прав. Крім того, використання англійської мови за рахунок інших мов зі значним культурним капіталом або без нього має наслідки для мовного та культурного розмаїття, що призводить до зuboжіння соціальних та епістемологічних знань.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Підписанти "Декларації про багатомовність у вищій освіті", розробленої Європейською платформою громадянського суспільства щодо багатомовності (ECSPM – European Civil Society Platform for Multilingualism), підтримують основні принципи ["Гельсінської ініціативи щодо підтримки багатомовності в науковій комунікації"](#)¹ і зобов'язуються

¹ Підсумок Гельсінської ініціативи щодо багатомовності (<https://www.helsinki-initiative.org/uk>):

сприяти прийняттю рішень і політичній практиці, що відповідає Рекомендації CM/Rec(2022)1, ухваленій Комітетом Міністрів Ради Європи "Про важливість багатомовної та міжкультурної освіти для демократичної культури"². Підписанти беруть на себе це зобов'язання, зокрема, щодо вищої освіти:

- захищають і сприяють використанню декількох мов на додаток до офіційної мови (мов) вищих навчальних закладів в управлінні, дослідженнях, публікаціях, викладанні, навчанні та комунікації
- забезпечують і зміцнюють багатомовність, зокрема у викладанні і навчанні, транснаціональному дослідницькому співробітництві, а також
- покладаються на використання технологічних мовних інструментів або послуг для викладання та навчання, які сприяють використанню різних мов.

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ СВІДОМОСТІ

Підписанти Декларації ECSPM про багатомовність у вищій освіті зобов'язуються сприяти підвищенню свідомості як керівництва університетів, так і свідомості осіб, відповідальних за мовну політику, мовне управління та розробку навчальних програм, керівників науково-дослідних одиниць, науковців, дослідників, студентів, викладацького та адміністративного персоналу, а також громадянського суспільства про те, що:

- 1) Вільне володіння офіційною/державною мовою, рідною мовою/мовою спадщини або будь-якою іншою вивченою мовою не забезпечує епістемологічної грамотності у цій мові, яка передбачає зовсім інші дискурсивні практики, ніж грамотність у рідній мові. Однак обидві мови є важливими для конструювання сенсу в освітніх контекстах як учнями, так і вчителями.
- 2) Якщо викладання або навчання відбувається мовою, відмінною від рідної, не варто очікувати створення нативізованого різновиду цієї мови.
- 3) Важливо заохочувати студентів і співробітників університетів використовувати всі мови і мовні різновиди, які вони знають, для змістовного спілкування в різних контекстах їхнього академічного життя.

КОНКРЕТНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Підписанти Декларації про багатомовність у вищій освіті пропонують наступні рекомендації для прийняття політиками, транснаціональними, національними або

(1) Підтримувати поширення результатів досліджень з повною користю для суспільства, гарантуючи, що: а) дослідники будуть отримувати винагороду за поширення результатів досліджень за межами академічних кіл і за взаємодію зі спадщиною, культурою та суспільством, і б) буде забезпечуватися рівний доступ до дослідницьких знань різними мовами; (2) Захищати національні інфраструктури для публікації досліджень, які мають місцеве значення, гарантуючи, що: а) некомерційні журнали і видавництва книг будуть мати достатні ресурси і підтримку, необхідні для утримання високих стандартів контролю якості та цілісності досліджень, і б) національні журнали і видавництва книг будуть захищені при переході на відкритий доступ; (3) Сприяти мовному розмаїттю в системах оцінки, аналізу і фінансування досліджень, гарантуючи, що: а) в процесі експертної оцінки висока якість досліджень буде цінуватися незалежно від мови публікації або каналу публікації, і б) при використанні метричних систем журнальні та книжкові публікації на всіх мовах будуть враховуватися належним чином.

² <https://www.coe.int/en/web/education/-/new-council-of-europe-recommendation-on-the-importance-of-plurilingual-and-intercultural-education-for-democratic-culture>

державними організаціями, агенціями, університетами, науково-дослідними установами, спонсорами наукових досліджень та дослідниками:

1. Давати можливість різним мовам (не лише англійській) бути засобом викладання на програмах, курсах, модулях, поряд з офіційною мовою закладу.
2. У всіх навчальних закладах є багато "невидимих" мов, і має бути шанс для цих мов стати видимими і визнаними.
3. Забезпечити необхідні умови для вибору мови, щоб забезпечити якість освіти.
4. Переконатися, що викладачі, які пропонують курси мовами, відмінними від офіційної мови (мов) навчального закладу, мають епістемологічну обізнаність в цих мовах.
5. Іноземним студентам слід допомагати інтегруватися в академічну спільноту і, відповідно, надавати їм можливості для підтримки та створювати інтенсивні мовні заняття.
6. Уникати виключно одномовного/монокультурного освітнього досвіду (наприклад, давати бібліографію, технологічні мовні інструменти, відеоматеріали різними мовами).
7. Дослідницькі групи в університетах повинні заохочуватися до прийняття рішення про мову (мови), яку вони будуть використовувати в різних ситуаціях (під час взаємодії, поширення результатів досліджень, публікації результатів).
8. Заохочувати переклад і паралельне використання мов та інвестувати в технологічні мовні інструменти.

Переклад: Єлизавета Маріот